Streszczenie

Agata Tuszyńska jest współczesną pisarką polsko-żydowskiego pochodzenia. Jej twórczość w głównej mierze oscyluje wokół literatury faktu. Odważnie eksperymentuje z gatunkiem zwanym *personal non-fiction*. Napisała dotychczas ponad dwadzieścia książek, wśród nich są reportaże, biografie, wspomnienia itp. Jest autorką biografii Marii Wisnowskiej, Isaaca Bashevisa Singera, Ireny Krzywickiej, Józefiny Szelińskiej, Wiery Gran. Bardzo często swoją twórczość wiąże z własnym życiem. Wątki autobiograficzne są pierwszoplanowe w książkach *Rodzinna historia lęku* (2005) i *Ćwiczenia z utraty* (2007). Wszystkie utwory autorstwa Tuszyńskiej dotyczą szeroko pojętej pamięci i jej różnorodnych form, które tworzą obraz przeszłości. Wspólnym wątkiem wielu z nich jest tematyka żydowska. Pisarka odtwarzała zapomnianą przeszłość, tradycje i zwyczaje Żydów. Badała zarówno historie polskich Żydów, w tym także swoich przodków, jak i poznawała ich dzieje, jeżdżąc w odległe rejony świata. Relacje z narodem żydowskim nie były łatwe. Pisarka w młodzieńczych latach niejednokrotnie była świadkiem antysemickich słów, a jej prawdziwe pochodzenie, przez lata ukrywano. W momencie, gdy poznała prawdę o swoich korzeniach, nie potrafiła jej zaakceptować.

Twórczość Tuszyńskiej pokazuje stopniowe dojrzewanie do przyjęcia nowej tożsamości, potrzebę zrozumienia złożoności skomplikowanej sytuacji współczesnych Żydów. W *Kilku portretach z Polską w tle. Reportażach izraelskich* (1993)przedstawiła obraz rozbitej społeczności powojennych emigrantów, którzy opuścili swoje rodzinne kraje i próbują odnaleźć się w rzeczywistości, która nie jest dla nich łaskawa. Tym bardziej, że sami nie tworzą jedności, wywodzą się z rozmaitych krajów, zmagają się z różnicami kulturowymi, a problem stanowi nawet sam język. Wyjazd do Izraela pisarka wykorzystała po to, by jak najszerzej pokazać relacje żydowskich emigrantów z Polską. Nie należą one do łatwych, wielu Żydów zarzuca Polakom antysemityzm. Obraz innej emigracyjnej grupy przedstawiła w książce *Bagaż osobisty. Po marcu* (2018), w której za pomocą indywidualnych historii zilustrowała obraz zbiorowości Żydów, którzy opuścili na stałe Polskę w 1968 roku. Pisarka nie unika w swoich książkach tematów niewygodnych. Nauczyła się funkcjonować w podwójnym, polsko-żydowskim świecie, w którym nie brak wzajemnych pretensji i antagonizmów.

W swoich utworach zwraca uwagę na detale. Fotografie i przedmioty użytkowe stanowią dla Tuszyńskiej cenne ślady pamięci. Jej pamięć wiąże się także z postpamięcią,

terminem wprowadzonym przez Marianne Hirsh, który odnosi się do przechowywania spuścizny Holocaustu w pamięci krewnych ocalonych, przedstawicieli tzw. drugiego pokolenia.

Kategoria pamięci zajmuje naczelne miejsce w bogatej twórczości Agaty Tuszyńskiej. Dlatego też celem pracy było ukazanie jak bardzo pamięć w różnych wariantach: indywidualna, zbiorowa, kulturowa, związana z historią i regionem, zobrazowana i zinterpretowana w jej utworach, jest ważna dla zrozumienia tożsamości własnej i zbiorowej, oraz dla dostrzeżenia wartości, które stanowią o człowieczeństwie. Pisarka jest narratorem pamięci, często wskrzesza ją z przestrzeni trudno dostępnych. Bada pojedyncze i zbiorowe historie, odtwarza pojedyncze losy, skupiając uwagę na szczegółach: dokumentach, pamiątkach, miejscach, pozostawionych świadectwach, a przy okazji wypowiada się o pokoleniach. Pamięć jest zagadnieniem głęboko interdyscyplinarnym, poruszanym przez przedstawicieli różnych dziedzin. Zainteresowanie memorią szczególnie ożyło za sprawą Aleidy i Jana Assmannów, którzy swoją pracę naukową poświęcili właśnie egzemplifikacji rodzajów pamięci na różnych przykładach. Na tezach tych niemieckojęzycznych naukowców, wielu badaczy opiera swoje prace. Twórczość Agaty Tuszyńskiej stanowi doskonały materiał źródłowy do przeprowadzenia szczegółowych badań nad rolą pamięci we współczesnym dyskursie literaturoznawczym.